

ДРЖАВЕН ЗАВОД ЗА РЕВИЗИЈА
ENTI SHTETËROR I REVIZIONIT
STATE AUDIT OFFICE

ДРЖАВЕН ЗАВОД ЗА

РЕВИЗИЈА

- Соопштение за медиуми-

Скопје, 11.01.2023 година

Дали е обезбедено добро управување со системите за наводнување?

Донесените политики и преземените мерки и активности од надлежните органи и вршителите на водостопанска дејност не обезбедуваат рационално и ефикасно користење на водите за наводнување и добро управување со системите за наводнување

Државниот завод за ревизија изврши ревизија на успешност на тема „**Користење на водите за наводнување**“ согласно Годишната програма за работа на Државниот завод за ревизија за 2022 година, со цел да се даде одговор на прашањето: „**Дали е обезбедено добро управување со системите за наводнување?**“.

Утврдено е дека донесените политики и преземените мерки и активности од надлежните органи и вршителите на водостопанска дејност **не обезбедуваат** рационално и ефикасно користење на водите за наводнување и добро управување со системите за наводнување.

Најголем дел од расположливите средства, од Буџетот на Република Северна Македонија **92,2 милиони евра** и од кредити **193 милиони евра**, се наменети за изградба на повеќенаменски хидросистеми и реконструкција на системи за наводнување, а истовремено во најголем дел е запоставено тековното одржување на постојните застарени и делумно нефункционални системи, поради што **2/3 од земјоделските површини се наводнуваат надвор од системите или не се фактурираат**, што влијае на **помалку остварени приходи** на вршителите на водостопанска дејност и на Буџетот на државата, бидејќи за таквото наводнување не се наплатува воден надомест, ниту надоместок за водно право за наводнување. Од друга страна поради **ненавремено** започнати активности и **бавна динамика**, платени се провизии за неискористени средства од кредити во износ од **272 илјади евра**.

Дополнително **цените** по кои се фактурира услугата за наводнување **не обезбедуваат** одржливост, односно покривање на трошоците за тековно одржување на системите и пропорционално оптоварување на корисниците, а воспоставениот начин на фактурирање не обезбедува целосно утврдување и наплата на надоместоците.

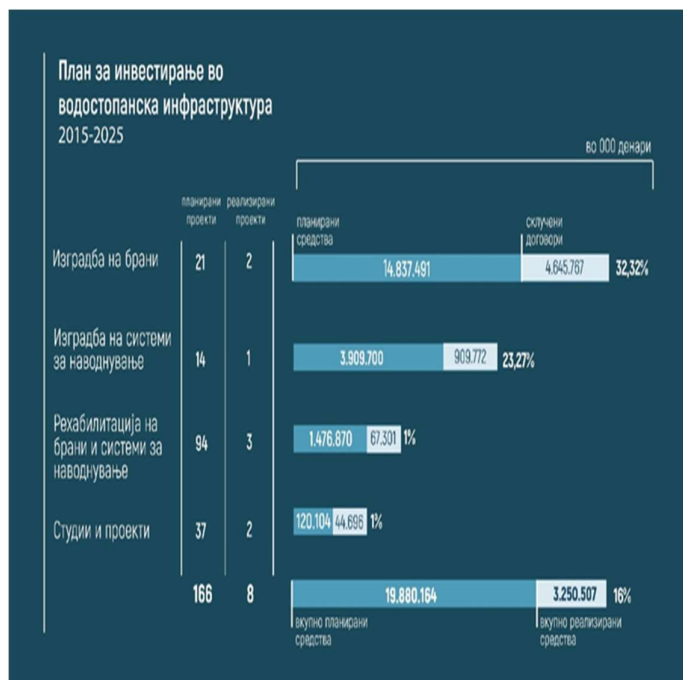
Во АД Водостопанство во 2019 и 2021 година **несразмерно** се планирани **високи** количини на вода, а се **прикажани** уште поголеми потрошени количини значајно **над реално потребните за наводнување** на планираните површини, што **доведува**

1

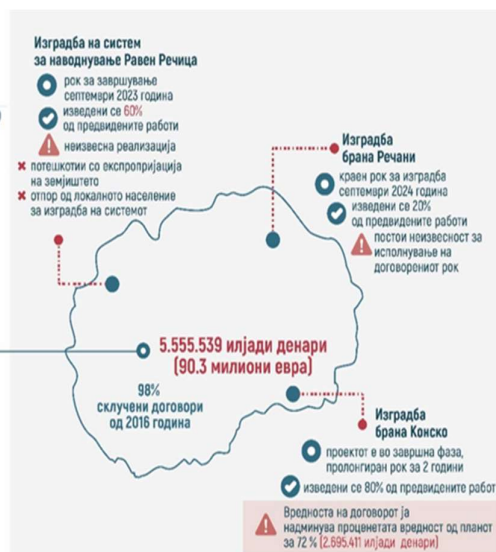
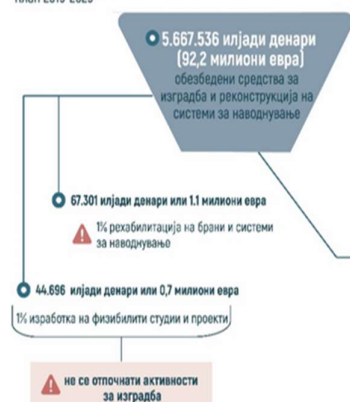
до загуба на вода односно **изгубен приход** од најмалку **3,6 милиони евра**, а истовремено и до прекумерно **исцрпување на водните ресурси** имајќи предвид дека наводнувањето е најголем потрошувач на вода во државата.

Од извршената ревизија констатирано е дека законската регулатива е **недоречена и нецелосно имплементирана**, односно утврдени се **надлежности** за повеќе институции за различните аспекти од управувањето со водите **без уреден** начин на меѓусебна комуникација. Сегашниот **централизиран модел** на управување **не ги дал** очекуваните резултати и **не е обезбедено** економично стопанисување, користење, функционирање и одржување на системите за наводнување.

Констатирана е **нерамномерна распределба на средствата** и **низок степен на реализација** на проектите од **Планот за инвестирање во водостопанската инфраструктура за период од 2015-2025 година** со кој се предвидени инвестиции во водостопанството во износ од **19,88 милијарди денари или над 323 милиони евра**. Од вкупно договорените инвестиции во износ од **5,7 милијарди денари**, до јуни **2022 година** исплатени се **3,3 милијарди денари**, што е **16%** од предвидените.

Проекти финансирани од буџетски средства за капитални инвестиции во водостопанска инфраструктура
План 2015-2025

Исто така е констатирано дека во **отсуство** на **објективни критериуми за избор** на проектите кои ќе бидат финансирани од буџетски средства, даден е приоритет за реализација на проектите за изградба од три региони, додека за останатите не се

обезбедени средства, а за рехабилитација на брани и системи за наводнување наменети се само **1%** од обезбедените средства.

Утврдена е **забавена реализација** и **нецелосно исполнување** на целите за изградба и реконструкција на водостопанска инфраструктура во државата со средства од заеми кај странски банки или меѓународни финансиски институции, со кои се склучени договори за заеми во вкупен износ од **11,8 милијарди денари** или **приближно 193 милиони евра**.

Склучени договори за заем

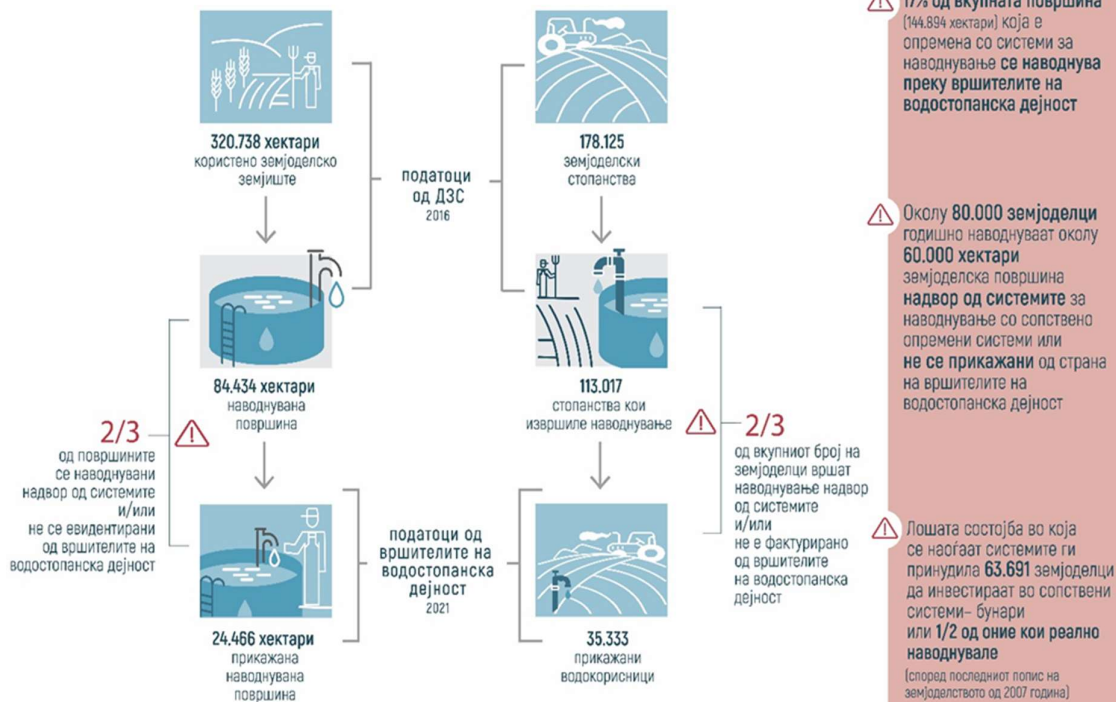
Системите за наводнување се застарени и поради долгиот период на нередовно одржување истите пропаѓаат и генерираат големи губитоци на вода. И покрај вонредните напори кои ги прават вработените во подружниците, во услови на недостиг на финансиски средства, персонал, механизација и опрема и резервни делови не се во можност да ги реализираат планираните активности за одржување и да обезбедат целосна функционалност на системите.

Според **Комисијата за брани**, потребна е итна санација на дел од браните со кои управува АД Водостопанство, кои подолг период не се одржувани и санирани и не се следи нивната стабилност и сигурност, а дел од нив се запустени до ниво што ги прави **ранливи со неприфатлив ризик за околината**.

Со буџетските програми се издвојуваат средства за останати инвестиции во водостопанската инфраструктура, чиј степен на реализација на планираните активности е **низок**, поради **неефикасност** на спроведувањето на постапките за јавни набавки од страна на АД Водостопанство.

Со ревизијата се утврди дека **нема синхронизирани информации** за степенот на искористеност и за реалните потреби од системи за наводнување. Од друга страна, лошата состојба на системите за наводнување довела до нивно недоволно искористување, а во исто време 2/3 од земјоделските површини се наводнуваат надвор од истите или не се фактурирани од вршителите на водостопанска дејност, со што е оневозможена наплата на надоместоците за наводнување и водно право.

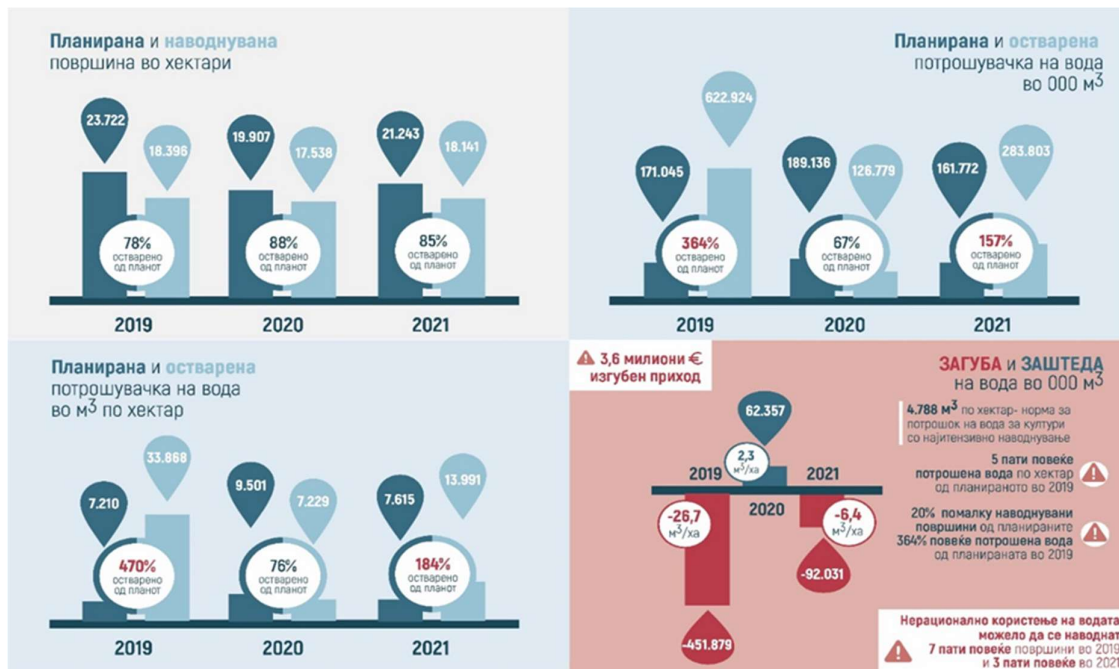
НАВОДНУВАНИ ПОВРШИНИ И ВОДОКОРИСНИЦИ

Нема комплетна и ажурна евиденција на издадените дозволи за водно право, голем дел од водата за наводнување се користи без обезбедени дозволи, а воедно **нема систем за следење** на потрошувачката и состојбата со водниот биланс во државата, што особено е изразено со резервите на подземни води. АД Водостопанство има обезбедено **13 дозволи** за водно право кои се однесуваат само за дел од поголемите акумулации и системи за наводнување, а во исто време има обезбедено **64 дозволи** за вадење на песок, чакал и камен од реките, што упатува на **несоодветно утврдени приоритети**.

АД Водостопанство заклучно со 2021 година **не извршил уплати** во корист на Буџетот на Република Северна Македонија по основ на надоместок за користење на вода по повеќе основи во вкупен износ од **30,15 милиони денари**, поради што за дел од овие обврски со МЖСПП склучена е Спогодба за условно плаќање на глоба, согласно која уплатени се **2,17 милиони денари**, но и понатаму **не се врши** уплата на тековно настанатите обврски за надоместок.

АД Водостопанство во континуитет **планира над 7.000 м³ вода по хектар површина**, иако нормата за наводнување на културите кои бараат најинтензивно наводнување изнесува **4.788 м³ вода по хектар**, а повеќето култури бараат многу помалку вода. Од друга страна, континуирано се наводнуваат околу **20% помалку површини од планираните**, а се прикажани неколку пати поголеми количини потрошена вода од планираните за истите површини. Ова, во најголем дел е резултат на **невоспоставени контроли** на трошењето на водата, лошата состојба во која се наоѓаат системите и несоодветно планирање.

Надоместокот за наводнување се наплатува во **фиксен износ** според пријавената површина и култури, односно **не се зема предвид реално** потрошената количина на вода, ваквата состојба значи дека повеќе потрошената вода претставува **загуба**, односно за истата не се наплатуваат приходи. Оваа состојба е особено изразена во **2019 и 2021 година** кога се потрошени над **451 милиони** односно **92 милиони м³ вода над планираното**.

Со таа вода, сметано според горенаведената норма во двете години би можело да се обезбеди интензивно наводнување на дополнителни **113 илјади хектари**, што сметано според најниската цена од 2 илјади денари по хектар, изнесува најмалку **226 милиони денари или околу 3,6 милиони евра изгубени приход**.

АД **Водостопанство** има високи износи на **ненаплатени побарувања** од корисниците на нивните услуги и **неплатени обврски** кон државата кои изнесуваат 56,6 милиони денари, како и кон добавувачите и вработените. Дел од јавните водостопански претпријатија, чии хидросистеми се **недоизградени и не функционираат во полн капацитет** се соочуваат со континуиран **недостиг на финансиски средства** за редовно работење и за сервисирање на кредитните обврски, поради што **користат средства** од Буџетот на државата. Во исто време вршителите на водостопанска дејност **остваруваат континуирани загуби** од работењето кои за последните **три години** изнесуваат над **1,3 милијарди денари или над 20 милиони евра**.

Лошата состојба и лошото управување со системите, доведува и до дополнително финансиско оптоварување на давателите на услугите за наводнување поради плаќање за штети и тужби од корисниците по основ на исушување или поплавување на насадите и посевиите.

Во 2022 година ЈП Стрежево има исплатено **околу 61 милиони денари** по основ на штета или **приближно 1 милион евра**, а АД Водостопанство води судски постапки по основ на штети во износ од **142 милиони денари** или приближно **околу 2,3 милиони евра**.

Поради **недоволните капацитети** на институциите надлежни за стручен и инспекциски надзор не можат навремено да се утврдат непочитувања на законската регулатива при користење на водата за наводнување и преземат мерки за нивно надминување.

Со ревизијата опфатен е периодот **од 2019 година до 2021 година**, а прикажани се и состојби кои настанале претходно и последователно до денот на известување за извршената ревизија.

Прес контакт:

Албиона Мустафа Мухацири +389 72 228 203 albiona.mustafa@dzr.gov.mk

Мијалче Дургутов +389 70 358 486 mijalce.durgutov@dzr.gov.mk

Мартин Дувњак +389 75 268 517 martin.duvnjak@dzr.gov.mk